

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ЕКОНОМІЧНІ ДИСПРОПОРЦІЇ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ECONOMIC IMBALANCES AND NEW TRENDS IN LABOR MIGRATION

У даній статті досліджено основні тенденції української трудової міграції та їхній вплив на сучасний стан економічних процесів в країні. Проаналізовано сучасні показники загальнодержавного та регіонального ринку праці та їх вплив на міграційні процеси, наприкладі Закарпатської області визначено найпоширеніші причини виїзду громадян України за кордон та ключові особливості даного явища у зв'язку з сучасною ситуацією. Надано прогнози щодо майбутніх масштабів трудової міграції, беручи до уваги політику провідних країн-реципієнтів українських заробітчан в Європі та їх основні заходи по лібералізації умов для українських заробітчан. Після проведення порівняння умов зайнятості в Україні та в сусідніх країнах-реципієнтах трудових ресурсів було виявлено, що ці умови мають на даний момент і надалі матимуть значний вплив на збільшення обсягів трудової еміграції з України. Наукове дослідження також включає в себе можливі варіанти створення умов для повернення певної частини трудових мігрантів на Батьківщину для нівелювання негативних наслідків та подальших економічних диспропорцій.

Ключові слова: трудова міграція, ринок праці, економічні диспропорції, еміграція, безробіття.

В данной статье исследованы основные тенденции украинской трудовой миграции и

их влияние на современное состояние экономических процессов в стране. Проанализированы современные показатели общегосударственного и регионального рынка труда и их влияние на миграционные процессы на примере Закарпатской области определены наиболее распространенные причины выезда граждан Украины за границу и ключевые особенности данного явления в связи с современной ситуацией. Предоставлено прогнозы относительно будущих масштабов трудовой миграции, учитывая политику ведущих стран-реципиентов украинских заробитчан в Европе и их основные мероприятия по либерализации условий для украинских гастарбайтеров. После проведения сравнения условий занятости в Украине и в соседних странах-реципиентах трудовых ресурсов было выявлено, что эти условия должны сейчас и в дальнейшем будут иметь значительное влияние на увеличение объемов трудовой эмиграции из Украины. Научное исследование также включает в себя возможные варианты создания условий для возвращения определенной части трудовых мигрантов на Родину для нивелирования негативных последствий и дальнейших экономических диспропорций.

Ключевые слова: трудовая миграция, рынок труда, экономические диспропорции, эмиграция, безработица.

УДК 316.444

Цімболинець Г.І.

викладач кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

This scientific work is devoted to the analysis of current and future trends of labor migration in Ukraine. In this article we research the main tendencies of Ukrainian labor migration and their impact on the state of economic processes in the country. The current indicators of the national and regional labor market and their impact on migration processes are analyzed. On the example of the Transcarpathian region the most common reasons for the departure of Ukrainian citizens abroad and the key features of this phenomenon in connection with the present situation are determined. The forecasts for the future scale of labor migration are given. The great practical value has a research of a policy of the main countries recipients of work forces (Germany, Poland Republic) on liberalization of the migration legislation and creating favorable conditions for involvement of new workers. After carrying out the comparison of employment conditions in Ukraine and in neighboring countries-recipients of labor resources, it was revealed that, these conditions have now and will have in the future the considerable influence on increasement in volumes of labor emigration from Ukraine. This problem has signs of a closed circle, because economic disproportions have caused mass labor migration, which in turn poses a threat to further socio-economic development of Ukraine, although at the moment it supports the country's economy more than foreign investments. The research also includes possible options for creating conditions to return a certain part of the labor migrants to the Motherland in order to offset the negative effects and further economic disproportions. Taking into account the fact that there are 4 million migrant workers in Ukraine, and only 100 thousand went abroad with their families, there is a high probability that a significant part will still return. We came to the conclusion that it is necessary to accelerate economic reforms that will improve the socio-economic situation in the country and will stop the devastating migration: to maintain macroeconomic stability, complete reforms in the creation of the land market and privatization, the fight against corruption, and to improve the financial sector.

Key words: labor migration, labor market, economic imbalances, emigration, unemployment.

Постановка проблеми. Міграційні процеси в сучасному українському суспільстві вже давно набули значних масштабів, щоб мати значний вплив на економічну та соціальну сферу. За останні 3 роки трудові мігранти генерували 7,6-8,4% ВВП та підтримували платіжний баланс країни, а також виконували значну соціальну функцію забезпечуючи свої сім'ї грошовими коштами у після кризовий період. Однак більшість науковців-економістів вважають, що незважаючи на позитивні аспекти, великі

масштаби трудової міграції в довгостроковому періоді мають негативні наслідки для економіки і можуть гальмувати економічне зростання в країні. Тому, необхідно проаналізувати сучасний стан впливу міграції на економічні процеси та визначити, які тенденції варто очікувати в майбутньому, яку роль повинна виконувати держава у створенні сприятливих умов для повернення трудових мігрантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міграційні процеси, їх наслідки та особливості

стали об'єктом вивчення таких вітчизняних науковців як Пітюлич М., Щербан Т., Роль В, Гоблик В., а також проблеми які спричинила масова трудова міграція досліджуються такими провідними економістами, державними та соціальними діячами як Данилишин Б., Безсмертний Р., Бойко Л., Фуцич Ю. та багатьма іншими. Значну увагу було приділено теоретичним аспектам міграції, причинам та способам її регулювання, а також аналізу впливу трудової міграції на економіку України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними залишаються багато практичних аспектів, а саме прогнозування подальших тенденцій та обсягів міграції, а також знаходження оптимальних рішень для уникнення негативного впливу на економіку держави великих її обсягів.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є аналіз сучасних тенденцій трудової міграції, виокремлення вже наявних наслідків (зокрема для Закарпатської області), а також формування на основі економічного аналізу подальших тенденцій міграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними ООН кожен 8 житель планети живе за кошти надіслані трудовими мігрантами. Завдяки економічній глобалізації міграційні процеси постійно зростають, а трудова міграція вже давно стала звичайним явищем для багатьох держав світу. Сучасні світові тенденції свідчать, що основна мета виїзду за кордон носить економічний характер, проте акценти в ній з необхідно переміщуються у розкіш.

Українські тенденції дещо відстають від світових, адже трудова міграція населення залишається об'єктивною потребою, а грошові трансферти залишаються засобом існування багатьох домогосподарств.

Як свідчать основні економічні показники розвитку, в Україні вже 2 рік поспіль спостерігається економічне зростання. У гривневому еквіваленті ВВП на душу населення постійно зростає, але за оцінками Світового банку у доларовому еквіваленті (США) ВВП на душу населення в Україні у 2014 році становив 3014,6 дол. США, а у 2017 р. – 2640,3 дол. США. Важливими факторами, що мали вплив на дані показники є дерегуляція підприємницької діяльності, успішна реалізація положень Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, підвищення ефективності управління державними інвестиціями та державним сектором економіки. Але необхідно враховувати й той фактор, що розміри ВВП з 2014 року постійно збільшувались, а чисельність населення постійно зменшувалась [1].

За даними Міністерства соціальної політики, покращується й ситуація на загальнодержавному ринку праці, так у січні-вересні 2018 року кількість працевлаштованих на створені нові робочі місця

збільшилась на 32,5% порівняно з аналогічним періодом 2017 року, зокрема відбулися наступні позитивні зрушення:

1. Знизився рівень безробіття до 8,3%, що є найнижчим показником з 2014 року.

2. Зростає попит і пропозиція робочої сили, оскільки підприємства поліпшують свої прогнози, щодо кількості робочих місць.

3. Зріс показник зайнятого населення до 16,5 млн. осіб, переважно за рахунок жінок та жителів міських поселень.

4. Зросла чисельність економічно активного населення до 18 млн. осіб.

5. Скорочується навантаження на одне вільне робоче місце, за даними Держстату, кількість вільних робочих місць за січень-вересень 2018 року зросла на 9,3% у річному вимірі. Найбільше в освітній, професійній, науковій та технічній діяльності, але найбільший попит спостерігається на робітничі спеціальності та найпростіші професії [3].

Зростання зайнятості пояснюється зростанням кількості зайнятих на малих та мікропідприємствах, а також кількості зареєстрованих фізичних осіб – підприємців та їх найманих працівників. То ж, можемо спостерігати певні оптимістичні прогнози та покращення показників національного ринку праці та чи відповідають вони й регіональним тенденціям та здатні зробити будь-який вплив на сучасні міграційні процеси.

Найбільше трудових мігрантів припадає на західні області, де за статистикою є близько 20% сімей, у яких хоча б один член виїжджав за кордон для працевлаштування. Особливу увагу слід приділити Закарпатській області, в якій завдяки географічному розташуванню та наявності 4 кордонів з країнами ЄС, міграційні процеси розвиваються великими темпами. Даний регіон відноситься до територій з низьким рівнем розвитку продуктивних сил та індустріалізації, тому мотиви пошуку роботи за кордоном тут досить очевидні, адже більшість місцевих жителів виділяють саме потребу у забезпеченні сімей як основну причину виїзду за кордон. До основних потреб також відносять покращення житлових умов, покупка товарів тривалого вжитку, повернення боргів, накопичення коштів для медичного забезпечення, оплати за навчання у вищих навчальних закладах, та рідше накопичення капіталу для відкриття власної справи.

Виїжджаючи за кордон мігранти усвідомлюють, що можуть стикнутися з певними ризиками та негативними наслідками, такими як розлука з родиною, труднощі інтеграції в нове суспільство, можлива втрата професійного рівня, у випадку коли висококваліфікований працівник з вищою освітою працює на сезонних сільськогосподарських та ремонтно-будівельних роботах. Ризики нелегального працевлаштування включають в себе недоотримання техніки безпеки, загроза депортації,

ненормований робочий графік, відсутність гарантії, щодо отримання заробітної плати і т.д. Але дані ризики нівелюються значною потребою у фінансовому забезпеченні та неможливістю знайти гідну роботу на території регіону [3, с. 144-148].

Розглядаючи динаміку основних показників ринку праці Закарпаття, можна простежити, що ситуація протягом 2014-2017 рр. погіршувалася рівень безробіття зростає, чисельність економічно активного та зайнятого населення зменшувалася. Дана ситуація посприяла щорічному збільшенню трудових мігрантів із області, що в подальшому також призвело до негативних наслідків. Основні показники ринку праці регіону наведено в табл. 1.

Незначне покращення показників спостерігалось в 2018 році, рівень безробіття зменшився на 0,7% до 10.1 %, але якщо порівняти показник безробіття з відповідним показником сусідніх країн, то побачимо, що в них він різко зменшується: в Угорщині – 4,3%, Польщі – 4,8%, Словаччині – 7,5%, то можна побачити, що в Закарпатській області ситуація несприятлива, оскільки велика частина населення працює за кордоном, деякі експерти називають цифру в 200 тис. трудових мігрантів. То ж, на ринку праці спостерігається значний дисбаланс між попитом та пропозицією, кадровий голод в деяких галузях, великим підприємствам області не вистачає трудових ресурсів. Найбільшим попитом користуються робітничі професії: швачки, електромонтери, працівники сільського господарства, продавці, медсестри, охоронники, перукарі [5].

Велика частка трудових мігрантів саме й виконують зазначену роботу адже заробітна плата в декілька разів перевищує середню заробітну плату в регіоні. Так, в 2018 році середньомісячна заробітна плата в Закарпатській області становила 7776 грн., що еквівалентно 275 дол. США, для порівняння в країнах-реципієнтах трудових мігрантів дані показники становлять: Польща – 2307 дол. США, Словаччина – 2144 дол. США, Угорщина –

1992 дол. США, Чехія – 2260 дол. США, Німеччина – 5242 дол. США, Італія – 2955 дол. США, Іспанія – 2837 дол. США, Португалія – 1434 дол. США. Отже, різниця значна і досягнути такої оплати праці поки що нереально за сучасних економічних умов. – презентація.

Наступною особливістю закарпатської трудової міграції є її ланцюговий характер, вдале працевлаштування одного із членів родини нерідко спричиняє працевлаштування й інших родичів та знайомих. Особливо значущим цей фактор є в сільській місцевості, де традиційно наявні розгалужені по населеним пунктам сільського типу родинні зв'язки і груповий характер працевлаштування чоловіків, які серед трудових мігрантів кількісно переважають. Розглядаючи географічну структуру проживання мігрантів, то тут також стабільно найбільша кількість робітників проживає в гірській місцевості, а найменше в низинній зоні [3, с. 144-148].

Ще однією закономірністю трудової міграції, яка постійно зростає є виїзд за кордон висококваліфікованих спеціалістів, що спричинено курсом розвинених країн на інноваційний шлях розвитку, що формує попит на високоінтелектуальну працю. З одного боку це є позитивним явищем, але з іншого є втратою для країни, оскільки втрачається найкращий трудовий потенціал, уповільнюється розвиток середнього класу, що є основою економічного розвитку будь-якої розвиненої держави. Відповідно, наявна модель економіки понижує цінність інтелектуальної праці, що по суті становить основу соціально-економічних перетворень.

На даний момент оцінити масштаби трудової міграції населення України досить важко, адже велика частина мігрантів працює за кордоном нелегально, загальну оцінку кількості мігрантів можна отримати, якщо враховувати дані країн ЄС, Державної прикордонної служби України та опитування. За даними Центру економічної стратегії, близько 4 млн. українців працюють за кордоном,

Таблиця 1

Показники ринку праці Закарпатської області

Роки	Економічно активне населення працездатного віку		Зайняте населення		Безробітне населення за методологією МОП працездатного віку	
	В середньому тис. осіб	У % до населення відповідної вікової групи	В середньому тис. осіб	У % до населення відповідної вікової групи	В середньому тис. осіб	У % до економічно активного населення відповідної вікової групи
2011	540,7	69,9	485,5	62,8	55,2	10,2
2012	548,4	70,3	497,8	63,8	50,6	9,2
2013	553,8	70,5	508,2	64,7	45,6	8,2
2014	554,0	70,0	500,9	63,3	53,1	9,6
2015	550,5	69,3	498,0	62,6	52,5	9,5
2016	545,6	68,3	489,3	61,2	56,3	10,3
2017	539,3	68,0	481,1	60,6	58,2	10,8
3 квартал 2018	540,6	68,5	486,1	61,6	54,5	10,1

Джерело: [4]

тобто 16% працездатного населення. Але дана міграція має «циркулярний» характер, так як більшість громадян виїжджають за кордон, заробляють гроші і повертаються додому. Так, одночасно за кордоном перебувають не всі 4 млн., а близько 2,6-2,7 млн. осіб, що відображають офіційні дані Державної служби статистики України, які показують, що за кордоном менше року одночасно працювали: 2005-2008 рр. – 1,5 млн. осіб, 2010-2017 рр. – 1,2 млн. осіб, 2015-2017 рр. – 1,3 млн. осіб.

Насправді кількість трудових мігрантів набагато більша, оскільки за оцінками експертів ще близько 3 млн. працює нелегально [6].

Наступною тенденцією є те, що українці, які працюють в країнах з значно вищим ніж в Україні рівнем розвитку все частіше мають змогу професійно та соціально зростати, що нерідко веде за собою набуття статусу постійного жителя. Випадки возз'єднання сімей частішають, в інших випадках перебування за кордоном трансформують ціннісні орієнтації стосовно родинних зв'язків, трудова міграція набуває безповоротного характеру. Це в свою чергу призводить до неминучих демографічних втрат та зниження якісних та кількісних параметрів трудового потенціалу.

Має місце ситуація коли дана проблема є замкнутим колом: низький рівень соціально-економічного розвитку, безробіття та низький рівень заробітної плати по відношенню до споживчих цін спричиняють збільшення трудової еміграції українського населення, вона в свою чергу спричиняє також економічні диспропорції, створюючи дисбаланс на ринку праці та гальмуючи розвиток держави. Дана проблема потребує значної уваги держави, бо дуже важко передбачити як саме складеться подальша ситуація, можна зробити тільки деякі прогнози.

На даний момент постає питання, яких тенденцій очікувати в майбутньому. Якщо розглядати довгострокову перспективу, то загальновідомим є той факт, що як в Європі так і в країнах СНД спостерігається депопуляція населення, що негативно впливає на відтворення населення та функціонування ринку праці. За прогнозами експертів ООН, до 2050 року частка європейського населення в світі становитиме 7,2%, даний факт свідчить про те, що трудова міграція зростатиме, оскільки власні трудові ресурси європейців не зможуть забезпечити потребу в робочій силі, а до 2050 року дані країни потребуватимуть 47,9 млн. мігрантів. Звичайно Україна не єдиний донор трудових мігрантів, але враховуючи той фактор близькості та спорідненості з європейськими країнами, а також постійно падаючий рівень життя українського населення, українські трудові мігранти активно братимуть участь в даних процесах. За прогнозними оцінками до 2030 року кількість населення України скоротиться до 30 млн.,

що становитиме реальну загрозу для соціально-економічного розвитку країни [7, с. 32-40].

За результатами дослідження Міжнародної організації праці, прогнозується потенційне подальше зростання трудової міграції на 12%, стабільно найбільший потенційний потенціал у західних регіонах-Тернопільській, Волинській та Закарпатській областях. Щодо внутрішньо переміщених осіб, то з усіх опитаних тільки 1% вже знайшли роботу за кордоном, і 4% мають намір це зробити. Що стосується основних сфер зайнятості та географії все теж залишатиметься стабільно, більшість мігрантів будуть зайняті у сферах будівництва, домашньої роботи, сільського господарства та готельного бізнесу в Чеській Республіці, Польщі, США, Німеччині, Італії та Великобританії, тобто не зміниться нічого, окрім зростаючої кількості трудових мігрантів [8].

Дані твердження є досить реалістичними, адже держава на сьогоднішній день ніяк не реагує на ті виклики, які створює втрата трудового потенціалу, а європейські країни створюють досить вигідні умови.

Одним з головних напрямів української трудової міграції залишається Польща, яка надала в 2017 році понад 1,7 млн. дозволів на проживання, не враховуючи власників «картки поляка», з нелегальними мігрантами кількість є ще більшою. Основною причиною залишається вища порівняно з Україною заробітна плата в 2-3 рази. Але в Польщі є серйозні конкуренти у боротьбі за робочу силу. В серпні 2018 року Федеральна агенція працевлаштування Німеччини заявила, що країна потребує 1,2 млн. робітників, а уряд Німеччини почав активно обговорювати заходи з реагування, тобто це означатиме спрощення процедур залучення працівників поза межами ЄС. Це відправна точка ланцюгової реакції, яка в підсумку суттєво зачіпає інтереси України. Польща постійно проводить дослідження у середовищі трудових мігрантів, і багато з них даний момент виявив зацікавленість щодо переїзду в Німеччину заради більших заробітних плат. Польща це сприймає як загрозу, оскільки за прогнозами Уряду в 2030 році країні знадобиться 4 млн. трудових мігрантів. Тому очевидним є той факт, що поляки можуть в майбутньому запропонувати нові дуже привабливі стимули для українських заробітчаних мігрувати до Польщі, так само зробить Чехія, Угорщина, хоч там порівняно менший обсяг пропозицій робочих місць. В даній ситуації присутній і політичний момент, адже країни Центрально-Східної Європи часто використовують українських мігрантів в якості аргументу проти прийняття мігрантів з Африки чи Близького Сходу. Отже, європейські країни вже почали конкурувати за трудові ресурси, в тому числі й за українські.

Для того, щоб попередити можливі негативні наслідки від втрати робочої сили наша держава

повинна вживати певних заходів та реагувати на несприятливу ситуацію.

Потрібно знайти певні тактичні та стратегічні рішення, що зможуть пом'якшити ризики.

По-перше, потрібно відходити від стереотипу, що Україна – це ринок з дешевою та кваліфікованою робочою силою, цієї переваги вже нема і надалі її створювати не потрібно, оскільки це також спричинило дисбаланс на ринку праці.

По-друге, не акцентувати свою увагу на секторах, які вже давно конкурують по заробітних платах з Польщею, а саме ІТ та ФОПи, репресивний тиск потрібно спрямувати на офшорні зони та неефективні державні підприємства.

По-третє, треба почати діалог з Європою про компенсацію за підготовку кадрів, до того ж, такі моделі існують, а кошти можна спрямувати на відродження системи професійно-технічної освіти.

Щодо стратегічних рішень, то тут перш за все потрібно відновити довіру людей до держави та створити певні умови, щоб мігранти могли повертатися на Батьківщину вже із набутим досвідом та капіталом. Штучно утримувати людей не вдасться, але можливо розбудувати систему державної допомоги трудовим мігрантам, щоб вони були за кордоном максимально захищеними, мали всю необхідну інформацію як працювати легально та відстоювати свої права [9].

Одною з основних проблем ринку праці України є те, що робочі місця створюються в основному на виробництвах з низькою доданою вартістю, створення нових технологічних виробництв повного циклу проходить вкрай рідко. Саме це й відбиває структуру нашої економіки та нашого експорту, який складається переважно з сировини та напівфабрикатів. Потрібно зосереджувати свою увагу на промисловій політиці, яка буде відповідати поточним викликам, сприяти підвищенню культури та ефективності виробництва, зростанні продуктивності праці, що дозволить створити нові робочі місця.

Але найкращий спосіб забезпечити достатньою кількістю робочих місць населення – це домогтися стабільних темпів зростання. Для зростання ВВП на рівні 4-6% на рік Україні потрібно забезпечити рівень інвестицій до 20% ВВП, на даний момент цей показник дорівнює до 2% ВВП, адже інвестиції є ключовим джерелом створення нових виробничих потужностей, а отже й робочих місць.

Так, наприклад, будівництво є одним з найкращих мультиплікаторів економічного зростання, адже кожна гривня, вкладена в будівництво дає 2,5-3 грн. гривні приросту ВВП, а кожне додаткове місце – забезпечує роботою 5-6 працівників в інших галузях [2].

Висновки з проведеного дослідження. Сучасні тенденції трудових міграційних процесів показують, що Україна на даному етапі свого розвитку не може забезпечити велику частину свого населення гідними

умовами праці та заробітною платою. Макроекономічні показники та показники загальнодержавного ринку праці на даний момент дещо покращуються, але не мають значного впливу на загальний рівень життя населення і не стимулюють мігрантів повертатися на Батьківщину. Зменшення безробіття на навантаження на вільні робочі місця відбуваються за рахунок міського населення та жінок, в той час як основну частину трудових мігрантів становлять чоловіки з переважно сільської місцевості найменш урбанізованих Західних областей. Негативною тенденцією даних процесів є і втрата висококваліфікованих спеціалістів, які за сучасної української економічної моделі не здатні реалізувати свій потенціал та змушені емігрувати до високорозвинених країн з інноваційною моделлю економіки. Тобто, втрачаються найкращі трудові ресурси, які б могли зробити значний вклад в розвиток держави. При незмінній економічній та політичній ситуації, масштаби трудової міграції будуть збільшуватися щорічно, враховуючи політику країн ЄС, які вже почали конкурувати за залучення українських мігрантів.

Отже, потрібно прискорювати економічні реформи, що покращать соціально-економічне становище в державі та зупинять руйнівну міграцію: зберегти макроекономічну стабільність, завершити реформи стосовно створення ринку землі, протидії корупції та приватизації, оздоровити фінансовий сектор. Необхідним є створення умов для повернення хоч якоїсь частини мігрантів. Враховуючи той факт, що в Україні налічується 4 млн. трудових мігрантів, а за статистикою з сім'ями виїхало тільки 100 тис., то є велика імовірність, що досить значна частина все-таки повернеться. Держава повинна бути готовою до такого повернення і створити відповідні умови, щоб уникнути негативних наслідків. В подальшому потрібно досліджувати та знаходити оптимальні економічні моделі заохочення повернення мігрантів на Батьківщину, вивчати зарубіжний досвід перетворення міграційного капіталу на механізм, що допоможе прискорити інтеграцію України до Європейського Союзу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міграційний профіль України за 2017 рік. *Державна міграційна служба України*. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2017.pdf. (дата звернення: 2018).
2. Данилишин Б. Відсталість дає Україні час подумати над методами вирішення проблем технологічного безробіття. *Деловая Столиця*. URL: http://www.dsnews.ua/vlast_deneg/bogdan-danilishin-vidstalist-dae-ukrayini-chas-podumati-18122018220000. (дата звернення: 02.01.2019).
3. Рюль В. Специфіка закарпатської трансформованої трудової міграції та соціальних процесів пов'язаних з нею. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2012. Вип. 24. С. 144-148.

4. Основні показники ринку праці у 2000-2017 рр. / Офіційний сайт Головного управління статистики в Закарпатській області. URL: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/pracija/2018/osn_pokaz_2000-2017.pdf. (дата звернення: 2018).

5. Фушчич Ю. На ринку праці Закарпатті величезний дисбаланс. URL: <https://pershij.com.ua/na-rynku-pratsi-zakarpatti-velycheznyi-dysbalans>. (дата звернення: 29.01.2018).

6. Бойко Л. Ціна мігрантів для сучасної економіки України. Статистика // Місто. URL: <https://mi100.info/2018/05/26/tsina-migrantiv-dlya-suchasnoyi-ekonomiky-ukrayiny-statystyka>. (дата звернення: 26.05.2018).

7. Регулювання трудовіграційних процесів в транскордонному регіоні : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Пітюлича М.І.; [М.І. Пітюлич, В.В. Гоблик, Т.Д. Щербан та ін.]. Мукачево : Вид-во МДУ, 2015. 148 с.

8. Трудова міграція з України // Європейський Союз в Україні. URL: <https://medium.com/@euukrainecoop/ukraines-labour-migration-ua5e508b82ef1e>. (дата звернення: 03.04.2018).

9. Безсмертний Р. Як Україні повернути трудових мігрантів? *Нове Время*. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/jak-ukrajini-povernuti-trudovikh-mihrantiv-2494933.html>. (дата звернення: 18.09.2018).

REFERENCES:

1. (2018) Mighracijnyj profilij Ukrainy [Migration profile of Ukraine for 2017]. Derzhavna mighracijna sluzhba Ukrainy [State Migration Service of Ukraine]. Available at: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/migprofil_2017.pdf. (accessed: 2018).

2. Danylyshyn B. (2019) Vidstalistj daje Ukraini chas podumaty nad metodamy vyrishennja problem tehnologichnogho bezrobittja [The backwardness gives Ukraine time to think about ways to solve technological unemployment problems]. Delovaja Stolyca [Business Capital]. Available at: http://www.dsnews.ua/vlast_deneg/bogdan-danilishin-vidstalist-dae-ukrajini-chas-podumati-18122018220000 (accessed: 02.01.2019).

3. Rull V. (2012) Specyfika zakarpatskoji transkordonnoji trudovoji mighraciji ta socialnykh procesiv pov'jazanykh z neju [Specificity of Transcarpathian transboundary labor migration and social processes associated with it]. *Scientific bulletin of Uzhgorod National University. Series: Pedagogy. Social work*, vol. 24, pp. 144-148.

4. (2018) Osnovni pokaznyky rynku praci u 2000-2017 rr [The main indicators of the labor market in 2000-2017]. Oficijnyj сайт Gholovnogho upravlinnja statystyky v Zakarpatskij oblasti [Official site of the Main Department of Statistics in the Transcarpathian region]. Available at: http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/pracija/2018/osn_pokaz_2000-2017.pdf. (accessed: 2018).

5. Fushchych Y. (2018) Na rynku praci Zakarpatti velycheznyj dysbalans [On the labor market of Transcarpathia is a huge imbalance]. *pershyj.com.ua*. [pershyj.com.ua]. Available at: <https://pershij.com.ua/na-rynku-pratsi-zakarpatti-velycheznyi-dysbalans/> (accessed: January 29, 2018).

6. Boyko L. (2018) Cina mighrantiv dlja suchasnoji ekonomiky Ukrainy. Statystyka [The price of migrants for the modern economy of Ukraine. Statistics]. // *Misto* [Misto]. Available at: <https://mi100.info/2018/05/26/tsina-migrantiv-dlya-suchasnoyi-ekonomiky-ukrayiny-statystyka/> (accessed: 05/26/2018).

7. Pityulich E., Goblik V.V., Scherban T.D. (2015) Reghuljuvannja trudomighracijnykh procesiv v transkordonnomu rehionii [Regulation of labor migration processes in the transboundary region]. Mukachevo: MSU. (in Ukrainian).

8. (2018) Trudova mighracija z Ukrainy [Labor migration from Ukraine]. Jevropejskij Sojuz v Ukraini [European Union in Ukraine]. Available at: <https://medium.com/@euukrainecoop/ukraines-labour-migration-ua5e508b82ef1e> (accessed: 03/04/2018).

9. Bezsmertnyy R. (2018) Jak Ukraini povernuty trudovykh mighrantiv? [How can Ukraine return migrant workers?]. *Novoe Vremja* [New Time]. Available at: <https://nv.ua/ukr/opinion/jak-ukrajini-povernuti-trudovikh-mihrantiv-2494933.html> (accessed: 18.09.2018).

ECONOMIC IMBALANCES AND NEW TRENDS IN LABOR MIGRATION

Migration processes in modern Ukrainian society have acquired considerable scale to have a significant impact on the economic and social spheres. Therefore, it is necessary to analyze the current state of the impact of migration on economic processes and determine what trends should be expected in the future, what role the state should play in creating favorable conditions for the return of migrant workers.

The purpose of scientific research is to analyze the current trends of labor migration, to distinguish already existing consequences (in particular, to the Zakarpatska oblast), as well as to formulate, on the basis of economic analysis, the further trends of migration processes.

Research methods. To solve problems we used a set of general scientific methods, which provided the logic and systematic study. Methodological basis of work are dialectical and systematic approaches. Methods of comparative and comparative analysis were used to distinguish the trends of labor migration, as well as forecasts for its further volumes.

Research results. The study found that the largest imbalance in the labor market is observed in the western regions, where geographical and historical closeness, a significant difference in wages and low levels of development of productive forces continue to motivate the people of the region to leave the country and look for a source of income abroad.

This problem has signs of a closed circle, because economic disproportions have caused mass labor migration, which in turn poses a threat to further socio-economic development of Ukraine, although at the moment it supports the country's economy more than foreign investments.

With an unchanging economic and political situation, the scale of labor migration will increase annually. It is well-known that a significant population depopulation is expected in Europe, and according to projected estimates of the population of Ukraine by 2030 it will be reduced to 30 million. In addition, EU countries have already begun a competitive struggle for Ukrainian labor migrants. Ukraine can not compete with these countries now, and the return of a large number of labor migrants will have a negative impact on the economy, increase social tension and imbalance in the labor market.

It is necessary to accelerate economic reforms that will improve the socio-economic situation in the country and will stop the devastating migration: to maintain macroeconomic stability, complete reforms in the creation of the land market and privatization, the fight against corruption, and to improve the financial sector. It is necessary to create conditions for the return of at least some of the migrants.

Taking into account the fact that there are 4 million migrant workers in Ukraine, and only 100 thousand went abroad with their families, there is a high probability that a significant part will still return. The state must be ready for such a return and create appropriate conditions to avoid negative consequences.

The practical value of scientific results is the complex analysis of both modern economic processes in Ukraine that affect labor migration as well as the policies of foreign countries regarding the attraction of Ukrainian labor migrants. The results of the article are the basis for further research in finding optimal measures to reduce the rate of migration and to minimize the negative consequences of the loss of labor resources.